

**БҮГД НАЙРАМДАХ МОНГОЛ АРД УЛС, ЗӨВЛӨЛТ СОЦИАЛИСТ БҮГД НАЙРАМДАХ ХОЛБООТ
УЛСЫН ХООРОНД НИЙГЭМ ХАНГАМЖИЙН САЛБАРТ ХАМТРАН АЖИЛЛАХ ТУХАЙ
ХЭЛЭЛЦЭЭР**

Бүгд Найрамдах Монгол Ард Улсын Ардын Их Хурлын Тэргүүлэгчид болон Зөвлөлт Социалист Бүгд Найрамдах Холбоот Улсын Дээд Зөвлөлийн Тэргүүлэгчид, Найрамдал, хамтын ажиллагааны болон харилцан туслах тухай 1966 оны нэгдүгээр сарын 15-ны өдрийн гэрээний үзэл санааны дагуу хоёр улсын хооронд нийгэм хангамжийн салбарт хамтын ажиллагааг хөгжүүлэн гүнзгийрүүлэх эрмэлзлэлийг удирдлага болгон, Монгол-зөвлөлтийн бүх талын хамтын ажиллагааг цаашид өргөжүүлэн , гүнзгийрүүлэх, монгол, зөвлөлтийн ард түмэн улам ойртон нягтрахад тус дөхөм үзүүлэх шийдвэр төгс байгаагаа илэрхийлэн,

Энэхүү хэлэлцээрийг байгуулахаар шийдэж, өөрийн бүрэн эрхт төлөөлөгчөөр: Бүгд Найрамдах Монгол Ард Улсын Ардын Их Хурлын Тэргүүлэгчид Бүгд Найрамдах Монгол Ард Улсын Сайд нарын Зөвлөлийн Хөдөлмөр, цалин хөлсний улсын хорооны дарга М.ЛХАМСҮРЭН,

Зөвлөлт Социалист Бүгд Найрамдах Холбоот Улсын Дээд Зөвлөлийн Тэргүүлэгчид Зөвлөлт Социалист Бүгд Найрамдах Холбоот Улсаас Бүгд Найрамдах Монгол Ард Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт элчин сайд А.И.СМИРНОВ нарыг тус тус томилсонд тэд зохих хэлбэр, журмын дагуу үйлдсэн бүрэн эрхийнхээ үнэмлэхийг солилцоод дор дурдсан зүйлсийг хэлэлцэн тохиров.

I хэсэг
ЕРӨНХИЙ ЗААЛТ
Нэгдүгээр зүйл

1. Энэхүү хэлэлцээр нь хэлэлцэн тохирогч талуудын хууль тогтоомжоор иргэдэд үзүүлж байгаа буюу үзүүлэх нийгэм хангамжийн бүх төрлийг хамаарна.
2. Энэхүү хэлэлцээрт зааснаар нийгэм хангамж гэж хэлэлцэн тохирогч талуудын хууль тогтоомжинд заасны дагуу Бүгд Найрамдах Монгол Ард Улс, Зөвлөлт Социалист Бүгд Найрамдах Холбоот Улсын улс хоршоолол болон олон нийтийн бусад байгууллагаас иргэдэд өвчлөх, жирэмслэх ба амаржих, өндөр наслах, тахир дутуу болох, мөн түүнчлэн тэжээгчээ алдах буюу бусад тохиолдолд үзүүлж байгаа хангамжийн бүх төрлийг хэлнэ.

Хоёрдугаар зүйл

Энэхүү хэлэлцээрт өөрөөр заагаагүй бол хэлэлцэн тохирогч аль нэг тал нь нутаг дэвсгэр дээрээ байнга оршин суугаа хэлэлцэн тохирогч нөгөө талын иргэдийг нийгэм хангамж болон хөдөлмөрийн харилцааны бүх асуудлаар өөрийн иргэдтэй адилаар үзнэ.

II хэсэг
НИЙГЭМ ХАНГАМЖИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ
Гуравдугаар зүйл

1. Энэхүү хэлэлцээрт өөрөөр заагаагүй бол нийгэм хангамжийг хэрэгжүүлэхэд тухайн иргэний оршин суугаа хэлэлцэн тохирогч талын хууль тогтоомжийг баримтлана.
2. Энэхүү хэлэлцээрт өөрөөр заагаагүй бол нийгэм хангамжийн тусламж үзүүлэх тухай хүсэлт тавьсан иргэний оршин суугаа хэлэлцэн тохирогч талын эрх бүхий байгууллагууд нийгэм хангамжийг хэрэгжүүлнэ.

Дөрөвдүгээр зүйл

Тэтгэвэр, тэтгэмж тогтооход ажилласан хугацааг тооцох журам

1. Тэтгэвэр, тэтгэмж тогтооход хэлэлцэн тохирогч хоёр талын хоёулангийнх нь нутаг дэвсгэр дээр ажилласан бүх хугацаа, түүний дотор хөнгөлөлттэй нөхцөл, хэмжээгээр тэтгэвэр тогтоох хугацааг оруулан тооцно. Хэлэлцэн тохирогч аль нэг талын нутаг дэвсгэр дээр ажилласан хугацаа нь түүний эрх бүхий байгууллагуудаар батлагдсан байна.
2. Хэлэлцэн тохирогч аль нэг талд ажилласан хугацааг тооцохдоо нутаг дэвсгэрт нь ажил хийсэн буюу түүнтэй тэнцэх үйл ажиллагаа явуулсан хэлэлцэн тохирогч талын хууль тогтоомжийг баримтлан гүйцэтгэнэ.

Тавдугаар зүйл

Тэтгэвэр тогтооход цалинг тооцох журам

1.Хэлэлцэн тохирогч аль нэг талын нутаг дэвсгэрээс хэлэлцэн тохирогч нөгөө талын нутаг дэвсгэрт шилжин суурьшсан иргэд шилжин суурьшсанахаа дараа ажилласан бол тэтгэврийн хэмжээг шилжин суурьшсанахаа дараа ажиллаад авсан цалингаас бодож тогтооно.

2.Хэлэлцэн тохирогч аль нэг талын нутаг дэвсгэрээс хэлэлцэн тохирогч нөгөө талын нутаг дэвсгэрт шилжин суурьшсан иргэд шилжин суурьшсанахаа дараа ажиллаагүй бол тэтгэврийн хэмжээг шилжин суурьшсан улсын зохих мэргэжлийн ба түүнтэй адилтгах албан тушаалын ажилтны сарын дундаж цалингаас тогтооно.

Зургадугаар зүйл

Тэтгэвэр тогтоох, олгох

1. Тэтгэвэр авах эрхтэй иргэдэд тэтгэвэр тогтоолгох хүсэлт гаргах үед байнга оршин сууж байгаа хэлэлцэн тохирогч талын эрх бүхий байгууллагууд өөрийн хууль тогтоомжийг баримтлан тэтгэвэр тогтоож олгоно.
2. Тэтгэвэр авагч нь хэлэлцэн тохирогч аль нэг талын нутаг дэвсгэрээс хэлэлцэн тохирогч нөгөө талын нутаг дэвсгэрт шилжин суурьшвал тэтгэврийг шилжин суурьшсан дараагийн сараас эхлэн олгохгүй.
3. Хэлэлцэн тохирогч талын эрх бүхий байгууллагууд тэтгэвэр авагчийг шилжин суурьшсанахаа дараа түүнд тэтгэврийг өөрийн хууль тогтоомжийн дагуу тогтоож олгоно. Хэлэлцэн тохирогч аль нэг талын хууль тогтоомжинд тэтгэвэр авагчийн авч байсан тэтгэврийн төрөл заагдсан байвал тэтгэврийн асуудлыг дахин хэлэлцэхгүй. Тэтгэвэр авагчид шилжин суурьшсан хэлэлцэн тохирогч талын хууль тогтоомжинд заасан тэтгэвэр авах насанд хүрсэн тохиолдолд өндөр насны тэтгэврийг олгоно

Долдугаар зүйл

Хөдөлмөрийн чадвараа түр алдсаны ба бусад тэтгэмж

1. Хэлэлцэн тохирогч аль нэг талын нутаг дэвсгэрт байнга оршин суугаа иргэдэд мөнгөн тэтгэмж, түүний дотор хөдөлмөрийн чадвараа түр алдсаны, хүүхдийн арчилгаа, тэжээлийн болон олон хүүхэдтэй эхчүүдийн , жирэмсний ба амаржсаны , хүүхэд төрүүлсний тэтгэмжийг тухайн иргэний байнга оршин сууж байгаа хэлэлцэн тохирогч талын эрх бүхий байгууллагаас өөрийн хууль тогтоомжийн дагуу тогтоож олгоно.

Хүүхдийн арчилгаа , тэжээлийн тэтгэмжийг хүүхэд байнга оршин суугаа хэлэлцэн тохирогч талын эрх бүхий байгууллагууд тогтоож олгоно.

2. Тэтгэмж авагч иргэн хэлэлцэн тохирогч аль нэг талын нутаг дэвсгэрээс хэлэлцэн тохирогч нөгөө талын нутаг дэвсгэрт шилжин суурьших тохиолдолд тэтгэмжийг шилжин явах өдрөөс эхлэн олгохгүй. Энэ тохиолдолд тэтгэмж авагчийн шилжин суурьшсан хэлэлцэн тохирогч талын эрх бүхий байгууллагууд өөрийн хууль тогтоомжийг баримтлан тэтгэмжийг тогтооно.

Наймдугаар зүйл

Эмнэлгийн тусламж

1. Хэлэлцэн тохирогч аль нэг талын нутагт оршин суугаа хэлэлцэн тохирогч нөгөө талын иргэнд өөрийн иргэдэд тогтоогдсон журмаар эмнэлгийн тусламж үзүүлнэ.
2. Хэлэлцэн тохирогч аль нэг талаас хэлэлцэн тохирогч нөгөө талын эмнэлгийн байгууллагуудад иргэдийг эмчлүүлэхээр явуулахдаа зохих хэлэлцээрийн дагуу гүйцэтгэнэ.

Есдүгээр зүйл

Зарим албан хаагчдын нийгэм хангамж

1. Хэлэлцэн тохирогч аль нэг талын нутаг дэвсгэрт байгаа хэлэлцэн тохирогч нөгөө талын дипломат, консул, худалдааны төлөөлөгчийн газар болон бусад байгууллагын ажилтнууд тэдгээрийн үйлчилгээ, техникийн ажилчид нь тохоон томилогч улсын иргэд байвал эдгээр ажилтан, ажилчид, тэдний гэр бүлийн хүмүүсийн нийгэм хангамжийг тохоон томилогч улсын хууль тогтоомжоор хэрэгжүүлнэ.
2. Хэлэлцэн тохирогч нөгөө талын нутаг дэвсгэрт түр буюу байнга ажиллуулахаар явуулсан агаарын , усан , хуурай замын тээврийн ажилтан , мөн түүнчилэн хувь нийлүүлсэн , хамтын үйлдвэрийн ба бусад байгууллагын ажилтнууд , тэдний гэр бүлийн хүмүүсийн нийгэм хангамжийг тохоон томилогч улсын хууль тогтоомжоор хэрэгжүүлнэ.
3. Энэ зүйлийн 1, 2-т заасан тохиолдолд нийгэм хангамжийг тохоон томилогч улсын эрх бүхий байгууллага хариуцан гүйцэтгэнэ.
4. Энэ зүйлийн 1, 2-т заасан иргэдийн эмнэлгийн үйлчилгээний харилцаанд хэлэлцээрийн наймдугаар зүйлийн заалтыг баримтлана.

Аравдугаар зүйл

Нийгэм хангамжийн бусад төрөл

Хэлэлцэн тохирогч аль нэг талын нутаг дэвсгэрт байнга оршин суугаа хэлэлцэн тохирогч нөгөө талын иргэдэд тусламж буюу хангамж зайлшгүй шаардагдвал хэлэлцэн тохирогч энэхүү талын эрх бүхий байгууллагууд өөрийн иргэдэд тогтоосон нөхцөл ба хэмжээгээр шаардагдах

тусламж, хангамжийг үзүүлнэ. Энэ нь өндөр настан, тахир дутуу хүмүүсийг тусгай асрамжийн газарт асрах явдалд хамаарна.

Арван нэгдүгээр зүйл

Нийгэм хангамжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон зардал

Энэхүү хэлэлцээрээр нийгэм хангамжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон бүх зардлыг хангамж үзүүлэгч хэлэлцэн тохирогч тал гаргах бөгөөд хэлэлцэн тохирогч талуудын хооронд ямар нэгэн тооцоо хийгдэхгүй.

Арван хоёрдугаар зүйл

Баримтлах хугацаа

Хэлэлцэн тохирогч аль нэг талын эрх бүхий байгууллага буюу бусад байгууллагад хууль тогтоомжоор тогтоогдсон хугацаанд өгсөн өргөдөл болон бусад баримт бичиг нь хэлэлцэн тохирогч нөгөө талын эрх бүхий байгууллага буюу бусад байгууллагад зохих хугацаандаа өгөгдсөн гэж тооцогдоно. Энэ тохиолдолд баримт бичгүүд нь энэхүү хэлэлцээрийн арван зургадугаар зүйлд заасан хэлэлцэн тохирогч нөгөө талын эрх бүхий байгууллагад нэн даруй илгээгдсэн байх ёстой.

III хэсэг

НИЙГЭМ ХАНГАМЖИЙН БАЙГУУЛЛАГУУДЫН ХООРОНДЫН ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА

Арван гуравдугаар зүйл

1. Хэлэлцэн тохирогч талууд нийгэм хангамжийг хэрэгжүүлэх бүх асуудлаар хамтран ажиллана.
2. Энэ зорилгоор хэлэлцэн тохирогч талуудын нийгэм хангамжийн төв байгууллага, газрууд туршлагаа харилцан солилцох ба нийгэм хангамжийн талаар мөрдөгдөж байгаа хууль тогтоомж болон түүнд орсон өөрчлөлтийн тухай харилцан мэдээлнэ.

Арван дөрөвдүгээр зүйл

1. Иргэдийн нийгэм хангамжийг хэрэгжүүлэхэд оролцож байгаа хэлэлцэн тохирогч аль нэг талын эрх бүхий байгууллага, газрууд өөрийн оронд нийгэм хангамжийг хэрэгжүүлж байгаа хэмжээний эрхийн туслалцааг хэлэлцэн тохирогч нөгөө талын эрх бүхий байгууллага, газруудад үнэ төлбөргүй үзүүлнэ. Дээрх байгууллагууд нь тэтгэвэр, тэтгэмжийг тогтооход шийдвэрлэх ач холбогдолтой зүйлийн талаар шаардлагатай мэдээллийг бие биедээ өгч байхын хамт тэдгээрийг шийдвэрлэхэд шаардагдах арга хэмжээ авна.
2. Хэлэлцэн тохирогч аль нэг талын нутаг дэвсгэрт тогтоосон маягаар олгогдсон буюу төрийн эрх бүхий байгууллагаар үнэн зөв нь батлагдсан баримт бичгүүд нь хэлэлцэн тохирогч нөгөө талын нутаг дэвсгэрт хүчин төгөлдөр байна.

Арван тавдугаар зүйл

Иргэдийн эрх ашгийг төлөөлөх

Хэлэлцэн тохирогч аль нэг талын дипломат, консулын төлөөлөгчийн газрын ажилтнууд нь энэхүү хэлэлцээртэй холбогдсон асуудлын талаар тусгай итгэмжлэлгүйгээр шууд буюу бүрэн эрхт төлөөлөгчөөрөө дамжуулан өөрийн улсын иргэний нэрийн өмнөөс тухайн хүн өөрийнхөө

хэргийг итгэмжлэгдсэн хүнд даалгаагүй нөхцөлд нөгөө улсын эрх бүхий байгууллагуудын өмнө иргэдээс төлөөлөх эрхтэй.

Арван зургадугаар зүйл

Нийгэм хангамжийн байгууллагуудын харилцах журам

1. Энэхүү хэлэлцээрийг хэрэгжүүлэхэд хэлэлцэн тохирогч талуудын нийгэм хангамжийн байгууллагууд, хэлэлцээр хүчинтэй болмогц хэлэлцэн тохирогч талууд нэрсийг нь харилцан мэдэгдэх өөрсдийн төв байгууллагуудаараа дамжуулан харилцана.
2. Нийгэм хангамжийн төв байгууллагууд шийдээгүй асуудлуудыг дипломат шугамаар шийдвэрлэнэ.

Арван долдугаар зүйл

Үйлдвэрчний эвлэлийн байгууллагуудтай хамтран ажиллах

Хэлэлцэн тохирогч талууд энэхүү хэлэлцээрийг өөрийн орны үйлдвэрчний эвлэлийн байгууллагуудтай нягт хамтран ажиллах үндсэн дээр хэрэгжүүлнэ.

IV хэсэг

ТӨГСГӨЛИЙН ЗААЛТ

Арван наймдугаар зүйл

1. Энэхүү хэлэлцээрийн дагуу тэтгэвэр, тэтгэмжийг тогтоохдоо түүнийг хүчин төгөлдөр болох хүртэл ажилласан хугацааг эрх бүхий байгууллагууд анхаарч үзнэ.
2. Энэхүү хэлэлцээрийн заалтууд түүнийг хүчин төгөлдөр болохоос өмнө тэтгэврийн эрх нь үүссэн тохиолдолд ч хамаарна.
3. Энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болохоос өмнө хэлэлцэн тохирогч аль нэг талын эрх бүхий байгууллагуудаас тогтоогдсон бөгөөд хэлэлцэн тохирогч нөгөө талын нутаг дэвсгэр рүү гуйвуулдаг байсан тэтгэврийг тэтгэвэр авагчийн оршин сууж байгаа хэлэлцэн тохирогч талын эрх бүхий байгууллагууд үргэлжлүүлэн олгоно.

Арван есдүгээр зүйл

1. Энэхүү хэлэлцээр батлагдах бөгөөд Москва хотноо батламж жуух бичгүүдийг солилцсоноос хойш 30 хоногийн дараа хүчин төгөлдөр болно.
2. Энэхүү хэлэлцээр нь таван жилийн хугацаатай байгуулагдах бөгөөд хэлэлцэн тохирогч талуудын аль нэг нь хэлэлцээрийн хүчин төгөлдөр байх хугацаа дуусахаас 6 сарын өмнө хэлэлцээрийг цуцлах тухайгаа мэдэгдээгүй бол энэхүү хэлэлцээр тухай бүр тав таван жилийн хугацаагаар аяндаа сунгагдаж байна.
3. Энэхүү хэлэлцээрийг цуцалсан тохиолдолд түүний үндсэн дээр тогтоон олгож байсан тэтгэвэр нь тэтгэвэр авагчийн оршин сууж байгаа хэлэлцэн тохирогч талын хууль тогтоомжоор тогтоосон тэтгэвэртэй адил хэмжээтэй байна. Энэхүү хэлэлцээрийн заалтын дагуу үүссэн эрх нь хэлэлцээрийг цуцалсан тохиолдол хэвээр хүчинтэй байна.

Энэхүү хэлэлцээрийг Улаанбаатар хотноо 1981 оны дөрөвдүгээр сарын 6-ны өдөр монгол, орос хэлээр тус бүр хоёр хувь үйлдсэн бөгөөд хоёр эх нь адил хүчинтэй байна.

**БҮГД НАЙРАМДАХ МОНГОЛ АРД УЛСЫН АРДЫН ИХ ХУРЛЫН ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН НЭРИЙН
ӨМНӨӨС**

**ЗӨВЛӨЛТ СОЦИАЛИСТ БҮГД НАЙРАМДАХ ХОЛБООТ УЛСЫН ДЭЭД ЗӨВЛӨЛИЙН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН НЭРИЙН ӨМНӨӨС**